

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sancti Hieronymi Stridonensis, Sanctae Romanae Ecclesiae Presbyteri Cardinalis Epistolae In Tres Libros distributae

Hieronymus, Sophronius Eusebius

Coloniae Agrippinae, 1674

Petri Canisii Theologi, Ad Florentis Academiae Dilinganae Rectorem,
Professores, & Studiosos. Præfatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37862

PETRI CANISII
THEOLOGII

Ad Florentis Academiæ Dilingan-
næ Rectorem, Professores, &
Studiofos.

P R Æ F A T I O.

Es si nihil hoc novi est, ut
quidam interpretabantur,
quod ad vos mitto, vestro-
que nomini nuncupatum,
& jam recognitum in pu-
blicum edo, cœtus ornatissime: tamen
ob authoris summam auctoritatem, ob
rarum operis elegantiam, ob singularem
lectionis utilitatem, ac demum ob no-
vam hujus editionis & recognitionis
commoditatem id fore confitendo,
meum ut studium (quæ vestra est æqui-
tas & prudentia) boni consulatis. Ac sa-
nè authorem commendare nec disertis-
simus queat satis: tam spectata HIERO-
NYMI fuit, & est, eritque semper laus ac
digni-

P R Æ F A T I O .

dignitas in Ecclesia Dei. Qui sublimem ac propè inimitabilem doctrinam, ut nihil attingam de admiranda vitæ Hieronymianæ sanctimonia, cum pari eloquentiâ sacra studia cum profanis variasque linguas & artes ita conjunxit, ut veterum vix alius quisquam fecit felicius admirabiliusque. Loquor autem de Latinis Patribus, uti Cypriano, Hilario, Ambrosio, Augustino: in quorum monumentis Apostolicum quidem spiritum, & verè piam doctrinam, doctamque juxta pietatem relucere nullus inficiatur: sed parem illorum eloquentiam haud pauci desiderârunt. Cæterùm de Græcis Theologis vel inviti fateri cogimur, si Basilium, Nazianzenum, Chrysostomum, atque classis ejusdem alios rectè judicaverimus, eos longè præstare Latinis dicendi scribendique summâ felicitate. Est enim erudita certè & eloquentiâ studijs mirum in modum exulta Græcia, totius orbis magistra, ut idcirco vel sola, vel præcipua, omnes omnium gentium literas soleat fastidire. Quò magis admirari par est, quòd hæc
 ipsa

PRÆFATIO.

ipsa, scriptotum alioqui Latinorum
 contemptrix, jam olim tantum nostrum
 fecerit Hieronymum, ut ejus, quamvis
 hominis Dalmatæ, commentarios non
 legerit modò, & suo approbârit calculo,
 verùm etiam in suam linguam transfe-
 rendos curârit. Hic nihil addam de san-
 ctissimo doctore, & laudatissimo Præ-
 sule Hipponensi Aurelio Augustino, qui
 nonnunquam ab Hieronymo æquali suo
 dissensit, (fateor) sed priusquam hujus
 ingenium & studium probè cognitum,
 & exploratum haberet. Nam constat
 ambos postea singulari amicitia sanctæ
 nexu mansisse conjunctos, neque solum
 fraterno, sed etiam divino amore flag-
 rantes eos, charitatis simulq; religionis
 afferendæ perfectum exemplum posteris
 omnibus reliquisse. Illud dicam, non
 posse eum non honorificè sentire ac lo-
 qui de Hieronymo, quisquis Augusti-
 num censorem admittit, ejusque gra-
 vissimâ nititur autoritate. Sic etenim,
 ubi adversus Julianum disputat, scri-
 ptum ab eodem Augustino legimus :
 Nec sanctum Hieronymum, inquit, quia

PRÆFATIO,

presbyter fuit, contemnendum arbitre-
 ris: qui Græco & Latino, insuper & He-
 bræo eruditus eloquio, ex occidentali
 ad orientalem transiens Ecclesiam, in
 locis sanctis, atque in literis sacris usque
 ad decrepitam vixit ætatem. Hic om-
 nes, vel penè omnes, qui ante illum ex
 utraque parte orbis de doctrina Chri-
 stiana scripserunt, legit. An præclarum,
 quæso & luculentum hoc non est elo-
 gium, quo Hieronymianum nomen om-
 nibus commendatur? Extat Epistola,
 in qua idem Augustinus sese cum Hie-
 ronymo componens, hanc fert senten-
 tiam: Quanquam secundum honorum
 vocabula, quæ jam Ecclesiæ usus obti-
 nuit, Episcopatus Presbyterio major sit:
 tamen in multis rebus Augustinus Hie-
 ronymo minor est. Alibi vocat eundem
 sanctum Hieronymum, sanctum presby-
 terum, & doctissimum hominem, trium
 linguarum peritum, qui secundum gra-
 tiam, quæ data est ei, sic in Ecclesia labo-
 raverit, ut eruditionem Catholicam
 multum in latina lingua, multis & ne-
 cessarijs libris adjuverit. Atque hæc de
 summi

P R A E F A T I O

summi viri studijs , & Hieronymianæ doctrinæ celebritate coætaneus Augustinus literis prodidit. Posteriorum verò testimonia & elogia, qui clarissimum hoc Ecclesiæ lumen maximumque doctorem miris sæpè modis extulerunt, de consulto præterimus: quum vinum vendibile (uti vulgò inquirunt) suspensâ hederâ non egeat. Quid autem pulchrius, obsecro, quid in Ecclesia desiderabilius videri queat , quàm Hieronymi spiritum in multis hoc sæculo reviviscere, illiusq; non modò eruditionē, sed, quod majus est, vitam & mores, veluti postliminio in orbem revocari posse? Quàm longè autem, prò dolor, ab illius vestigijs discessum est, sive juvenes, sive senes, sive mediæ ætatis omnisque conditionis homines rite contemplemur. Ut immensa est turba ignavorum & imperitorum, dicam & stultorum adolescentum: ita perpauci hujus ætatis inveniuntur, qui inde ab ipsis incunabulis Latinas & Græcas literas, philosophiam & linguas addiscant, ut certè Hieronymus didicit, non in otio & luxu, sed libera-

PRÆFATIO.

liter ac ingenuè, nec apud suos Pannos, sed Romæ institutus, perpetuoque studiosissimus. Ubi porrò nunc senes, qui cum Hieronymo sanctissimo seneparia faciant, ut gravitate, prudentiâ, pietate & zelo domûs Dei convenienter instructi, erudiant juniores: hisque præluceant sanctitate, & mundum corruptissimum verbis, scriptis, & exemplis æquè arguant, quemadmodum patres & seniores in præfecta illa ætate decebat? Ubi deintim in ordinibus omnibus eos comperiamus, qui post contractas vitiorum labe ferò resipiscant, & quod magis est, dignos pœnitentiæ fructus adferant: ut quemadmodum peccando seculi sunt, imò & longè superârunt Hieronymum, sic etiam pœnitendo sequantur? Quotusquisque non dicam ultrò subire, sed aliqua saltem ex parte ferè dignatur illum Hieronymianæ disciplinæ rigorem, perpetuumque studium in contemnendis voluptatibus, in castiganda carne, in edomandis affectibus, in vigilijs & chameunijs adhibendis, in precibus & lacrymis pro se, alijsque no-

ete

PRÆFATIO.

Sic ac die ex ardenti pectore profunden-
 dis? Quis doctrinæ Christianæ modò
 cultus & vigor? Nos Evangelij verba
 jactamus, & opera carnis proferimus.
 De fide litigamus, fidei operibus desti-
 tuti. Phariseos & hypocritas alios infi-
 mulamus: in hoc interim Judaicis Phari-
 sais deteriores, quòd illi externâ pieta-
 tis specie commendati, non tam alijs,
 quàm sibi incommodarent: nos verò
 fœdè peccemus, multos sæpè apertâ im-
 probitate offendamus, & in hac vitæ li-
 centia nihil metuamus, sed tuta nobis
 apud Deum omnia polliceamur. Quæ
 cura divinæ legis & servatio? Suave il-
 lud iugum cum acerbo mundi jugo
 commutamus. Fingimus in præceptis
 divinis laborem, imò & quandam im-
 possibilitatem, cum ea minimè gravia
 esse dicantur. Quæ illa, & quantula,
 quæso, fides, quòd plerique persuasum
 habent, se Christo adjuvante non posse
 mori peccato, fructus pœnitentiæ di-
 gnos facere, justè castèque cum Hiero-
 nymo vivere, aut quod Paulushorta-
 tur, carnem cum vitijs & concupiscen-

A s

tij

P R Æ F A T I O.

tijs crucifigere? Quæ porro isthæc cha-
 ritas, quòd luxui, quòd ventri, libidini,
 quæstui, ambitioni, cæteriisque pessimis
 cupiditatibus turpiter inservimus? Ubi
 jam pœnitentia suam vim explicat at-
 que commonstrat? Rarò quidem priva-
 tæ, ut nunc in Germania vivitur: solen-
 nis autem & publicæ pœnitentiæ, quæ
 multos olim in officio continebat, ve-
 stigium vix ullum apparet. Adeoque
 tam salutaris, quàm necessariæ pœniten-
 tiæ nomen horremus, & in Biblijs Ger-
 manicis obliteravimus. Jam quæ sacro-
 rum reverentia? Ridetur antiq̃ua pie-
 tas, Sacramenta integra nobis rejiciun-
 tur, majorum instituta religiosa non se-
 cus ac traditiones quædam Pharisaicæ
 flocci penduntur, cultus divinus passim
 aboletur, aræ & templa prophanantur,
 quicquid ad sacras benedictiones &
 consecrationes & cæremonias ferè per-
 tinet, novis Ecclesiæ ritibus introductis
 opprimitur: adeò nullum hodie inter
 sacrum & prophanum, fas & nefas pro-
 pmodum discrimen habetur. Demum
 quæ pietas aut æquitas optimis Ecclesiæ
 pare-

PRÆFATIO.

partibus sanctissimisque majoribus exhibetur? Fidelium benefactis non suæ constant merita, dignis fraudantur sancti honoribus charitatis & benevolentia erga nos suæ omni sensu spoliantur, vix eos cælo dignamur, è vivis mortuos, ex triumphantibus surdos, mutosque facimus, vix ferimus sacras illorum reliquias superesse. Et nos securo interim ac bono animo sumus, ut Hieronymi verbis utar, qui per singula penè præcepta inhonorantes Deum clementissimum, ad iracundiam provocamus, ejusque imperium superbissimè contemnendo, in tantæ majestatis imus injuriam? Quid ni? Christi gratia fidimus, & libertatem nobis Evangelicam vindicamus, idcirco certò statuendum est, si Superis placet, fide justos & salvos esse nos oportere. Sed hæc ego missa nunc facio, ne aut Momus in repræhendendo videar, aut præposterus arguar in commendando Hieronymo encomiastes. Satis erit in præsentiarum, ut arbitror, de ratione hujus operis consilioque nostro breviter admonere.

A. 6

Vide-

PRÆFATIO.

Videbamego, nec minus dolebam, ingentem divinumque thesaurum latere, hoc est, Hieronymianas epistolas prægrandibus voluminibus inclusas, à paucis emi, quia pretij magnitudo ple-rosque deterreret: à paucioribus etiam evolvi, quòd ex vastis illis fontibus lectio incommoda peteretur, & fastidium adderet ordo perturbatus. Visum est igitur nobis operæ pretium, ac usui cum privato lectoris, tum communi scholarum accomodatius fore, si ex varijs operibus & tomis hujus authoris, quemadmodum nunc extant, seligerentur epistolæ, selectæ aptius collocarentur, collocatæ autem modum tenerent, ut codice uno non valdè amplo, neque nimium oneroso, sed mediocri, & ut Augustinus loquitur, manuali comprehenderentur. Quod volumen tribus partibus distinctum, ut omnia constarent, rectius ita distribuimus. In primum librum eas rejecimus, quæ planè familiares videntur, sive argumentum, sive brevitate & perspicuitate eorum, quæ scribuntur, expendas. Secundo libro dan-

P R A E F A T I O .

dantur Epistola graviores , quæ proli-
 xius & accuratius de rebus magni mo-
 menti differunt: Hic mirificè docet Hie-
 ronymus de vera pietate Clericos, Mo-
 nachos, puellas, virgines, viduas, matro-
 nas , & omnis ferè conditionis , sexûs &
 ætatis Christianos , dum nimirum Pau-
 li instar, omnia factus omnibus , omnes
 in Christo lucrifacere studet. Tertius
 porrò liber historias continet, exempla-
 que præclara Sanctorum & Sanctarum
 ostendit , in quibus legendis varius est
 fructus, & sancta quædam piorum oble-
 scatio. Alicubi quædam resecuimus, non
 quòd improbaremus illa , quæ omitti-
 mus, sed instituti nostri ratio sua ferit, ea
 nunc prætermittere , quæ minus vulgari
 captui serviunt ob mysteriorum & re-
 rum , quæ tractantur , difficultatem,
 quòdque longior non rarò excursus fiat
 authoris , & ea commemorentur , quæ
 plus obscuritatis, quàm commodi adfer-
 rent , quæque lectorem gravare potius
 ac impedire , quàm juvare posse vide-
 bantur. Petat ille, qui velit, ex magnis
 & crassis illis voluminibus & romis, qui

P R Æ F A T I O .

novem Hieronymo inscripti passim reperiuntur. In calce visum est addere, quod idē scripsit adversus Vigilantium, ut nostri homines hoc velut præsenti antidoto instructi, sese aliosque muniant adversus pestem Vigilantianam nunciatè grassantem, in sana verò Catholicaque doctrina rectius confirmentur. Est etenim hic sensus atque consensus Ecclesiæ perpetuò retinendus, Christiani, ut Divos, eorumque sacras reliquias pie colant, suamque pietatem externis ritibus & Catholico more testentur, velint, nolint Vigilantiani. Quis autem pro dignitate satis explicet, quantum in his epistolis omnibus ingenij, quid quantumque doctrinæ, prudentiæ, festivitatis simul & pietatis insit? quantum artis insuper, tum nervorum & aculeorum vehat secum stylus ut plurimum extemporaneus, sed pulchrè quidem ac citra affectationem profluens? O sanctum & Apostolicum pedus, quod pro Christo Christi que Ecclesia tam sollicitè vigilat: tantâ contentione molitur, totque subit discrimina, dum vir idem in

ere-
mu-
sol-
cle-
ma-
tic-
pr-
ed-
ca-
fia-
hu-
res-
mi-
ni-
tic-
qu-
co-
rū-
qu-
&
die-
ser-
di-
ed-
sch-
spe-

P R Æ F A T I O .

eremo delitescit , simulque toto fere
 mundo discurrit , neque sine Apostolica
 solitudine & industria tot Christi Ec-
 clesias invisit , salutatur , repurgat , confir-
 mat atque sanat . O felix Bethlehemi-
 ca cellula , quæ nobis hujusmodi scri-
 pta & responsa , fere dixeram oracula ,
 edidit . Non eremum , sed paradisum vo-
 cari par est , undè ad irrigandum Eccle-
 siæ hortum tantâ vi prorumpunt divinæ
 humanæque scientiæ flumina , & saluta-
 res omnibus aquæ propinantur . Neque
 minus admiranda nobis & sectanda ve-
 nit disciplinæ sanctæ severitas cum quo-
 tidiana carnis castigatione conjuncta ,
 quæ mirificum Hieronymi spiritum aluit ,
 confirmavit , illustravit , provexit . Ve-
 rum hîc jam nobis occurret fortè aliquis
 qui & ordinis mutationem demiratus ,
 & nihil ex prioribus conspicatus appen-
 dicibus , nostram requireret de Erasmo
 sententiam , ut qui semel ac iterum edi-
 dit nobis Hieronymum . Utinam verò
 edidisset ille solum , neque suis etiam
 scholijs , dicam an scorijs , subindè con-
 spurcasset , ac pro antidotis toxica infun-
 dens ,

PRÆFATIO.

dens, carbones (ut ajunt) pro auro vendidisset. Nemo Erasmi Roterodami laudibus in politiori literatura invidere, nemo detrahere meritò queat. Illud autem erat oprandum, si quid votis possemus consequi, Desiderius, ut professionis hujus terminis contentus, aut à sacris studijs penitus abstinuisset, aut in iudicandis Patrum scriptis minore supercilio ac candidiori animo se præditum declarasset. Nam revera postquam Erasmus Theologum agere cœpit, abusus ille ingenio, nimium sibi tribuit ac sumpsit: tum verborum quàm rerum studiofior, severum se præbuit sæpè Aristarchum, ubi nihil erat necesse. Ita in censendis Theologorum quidem scriptis tantum sibi permisit, quantum hactenus nemo alius, quantumvis doctus & sapiens in Ecclesia, vel ipse postulare visus est, vel alijs concedendum existimavit. Scilicet, ne Luthero excludenda ova deessent, Erasmus monachus monachos insectatus est, & parum gravis ipse Philosophus, Doctores scholasticos tantum non tractavit scurriliter: tum ne-

scio

P R A E F A T I O.

scio quo spiritu ductus, non aliam in Ec-
 clestasticis ferè dogmatis, quàm Pyrrho-
 nicam sequi voluit Theologiam. Quid
 quod libenter incusat & oppugnat a-
 lios, se verò ipse perperuò excusat &
 propugnat mordicus, ut nulli velit cede-
 re? Unde id, quod videmus, consecutus
 est tandem, ut Erasmani nominis au-
 thoritatem nullus adversariorum vehe-
 mentius, quàm author ipse labefactârit,
 utque non plus ille ponderis apud pios
 ferè habeat, quàm apud plerosque im-
 pios nunc solet obtinere. Morosum esse
 censorem oportet, qui arreptâ velut vir-
 gulâ censoriâ, de præsentibus, & supe-
 riorum ætatum Theologis liberrimè
 censet, jam illis largitur, jam adimit plu-
 rima: nullamque interim ipse vel Do-
 ctorum, vel scholarum censuram ferre
 dignatur. Sunt tamen adhuc Erasmani
 (ô mores, ô tempora!) quos docet sa-
 pere Moria, & corrumpunt Colloquia
 prava: qui satis docti scilicet, quando-
 cum festivitate norunt sacrificulos, fra-
 terculos, & humanas constitutiunculas
 (sic enim istas appellare libet) mordere

at-

P R A E F A T I O .

atque convellere : tum pulchrè diferti,
 quando religiosis hominum ordinibus
 & institutis obtreſtando , irreligioſas
 vulgi aures ac mentes utcunque demul-
 cent : & belli demum actores, quando ve-
 lut in theatro ob oculos ponunt alienam
 turpitudinem , ut jam perſonas Eccleſia-
 ſticas ſatyricè perſtringant , jam de re-
 bus & cæremonijs ſacris impurè garriât,
 ne dicam & impiè cum ſuo rideant Lu-
 ciano. Accedit mirabile ſupercilium ,
 quo licèt illis quodlibet de myſterijs
 divinis & Sacramentis plerumque inco-
 gnitis, etiam inter pocula, velut ex tri-
 pode pronuntiare. Sed modum excedit
 epiſtola, quæ mihi ad vos reflectenda &
 aliquando claudenda eſt, Magnifice Do-
 mine Rector , doctiſſimi viri, ſimul &
 ſtudioſiſſimi adoleſcentes. Quod vobis,
 hoc quicquid eſt operis, dedico , jure
 quodam mihi facere videor , nimirum
 ut iſtius gymnaſij ſanctiſſimus Patronus,
 qui novâ veluti veſte commendatus
 prodit, veſtris primum excipiatur ocu-
 lis, & amicis amplexibus foveatur : utq;
 vos eundem in epiſtolis adhuc ſpiran-
 tem

PREFATIO.

rem agnoscatis, & docentem observetis:
Hieronymum, quem in cœlis Christo
regnantem, studiisque vestris hand du-
biè faventem, piè colitis, meritoque
concelebratis. Nostrium est interim Dei
Opt. Max. benignitatem agnoscere &
prædicare, qui vos diversis è locis col-
lectos, in hanc præclaram studiorum
communione adscivit: qui & sedibus
aliquando per alienam injuriam pulsos
mirè restituit: qui demum ex vobis hanc
primam & Ecclesiasticam verè scholam
in nostra quidem Germania his annis
constituit, provexit, conservavit. Quod
institutum ut est per se longè pulcherri-
mum, sic ad reformandas nunc Ecclesias
in primis opportunum debet existimari,
& dignum sanè, in quo cum Magistra-
tus omnes, tum Episcopi suas operas &
impensas maximè locent. Ingentem er-
go laudem & gratiam ille meretur An-
tistes, qui superioribus annis rem ar-
duam, inulitatem, sumptuosam, multis
etiam repugnantibus, ausus est aggredi,
idque perficere potuit, ut Gymnasium
hoc D. Hieronymo sacrum, in Suevia

ex-

PRÆFATIO.

extaret atque vigeret. Nec est obscurus ille, quem honoris gratiâ nomino, vosque liberalissimum Academiæ hujus Fundatorem & Mecænatem esse vestrum haud temerè gloriamini, nimirum laudatissimus & amplissimus Heros, Cardinalis & Episcopus noster D. OTTO TRUCHSES. Quem ut præsentis æmuli maximè negligant, tamen posteris multis nominibus inter eximios Aristites recensebunt, suscipient atque celebrabunt. Certè fieri non posse censeo, quin hic sapiens architectus domum vobis supra petram rite fundaverit: domum, inquam, liberalibus sacrisque studiis consecratam, domum selectis ac peritis professoribus exornatam, præclaris & pijs legibus instructam, decentique semper ordine administratam. Stetit illa Dei domus, & porro inconcussa perstabit Christo duce, custode, atque protectore. Hunc in summis etiam oppugnationibus, in medijs hostium insidijs & bellorum tumultibus Academiæ vestræ propitium adesse, & præesse re ipsa sensistis. Verùm quod jam olim de

po-

PREFATIO.

populo Dei electo scriptum & factum
legimus, in vos quidem id præclare
quadrat, & eventu comprobatum est.
Quandò magis, inquit, opprimebant
eos, adversarij videlicet, tandò magis
multiplicabantur atque crescebant.
Christum Jesum Opt. Max. precor, ut,
quam cœpit in vobis gratiam, pro im-
mensa tum virtute, tum bonitate sua
confirmet, utque studijs vestris honestis-
simis fructus optatos, ad sui nominis
gloriam, & in Ecclesiæ Catholicæ utili-
tatem conferre dignetur. Augustæ Vin-
delicorum, Anno post Christum na-
tum

M. D. LXV.

SEN-